

I. N. 7.

OECONOMIA CONVERSIONIS

ex Jerem. XXXI. 18.

JVSSV

SVMME REVERENDÆ

FACVLTATIS THEOLOGICÆ
IN ALMA ALTDORFINA
PRO LICENTIA

SVPREMOS IN THEOLOGIA HONO-
RES ET PRIVILEGIA CONSEQVENDI,

DISPVTATIONE INAUGVRALI

ad D. xv. Julii MDCCIV.

repræsentata

à

M. CHRISTOPHORO LVDOVICO
HARTMANNO,

Ecclesiar. Rotenburgens. Superintendente, Consistoriali
& Scholarcha.

coll. diss. A
75, 29

Recudit IOD. GVIL. KOHLESIVS, Acad. Typogr. A. 1717.

~~7~~

~~7~~

coll. A 175 (29)

Sächs.
Landes-
Bibl.

I. N. 7.

Copulus semper fuit Articulus de Conversione, in quem naufragium passura fides hominum perversorum impegit. Istum ergo adjuvante Patre luminum paulo accuratius lustrabimus, ad ductum verborum Jeremiae cap. XXXI, 18. quæ ita habent:

השכני ואשובה כי אתה יהוה אלהי:

De Conversione transitive accepta (Scherzerus passivam vocat cum nonnullis Loc. XI. Systemat. Theolog. §. 2. p. 291.) hic agi, consentiunt Theologi nostrates, Dorischeus Theol. Zacharian. Part. II. p. 166. Gerhard. LL. Theol. Tom. III. p. 679. Kunadus Fascic. Disputat. cui nomen Comp. Locor. Theol. Disp. IX. §. 7. Id. Disp. peculiar. de conversione hominis ab infidelitate ad fidem. Hülsemannus Breviar. Theolog. p. 240. Petrus Musæus Dissert. hab. Kilon. 1673. Königius Dispp. de Convers. Disp. I. §. 1. De tali enim conversione loquitur Ephraim, quæ a Deo solo provenit, hominis intellectum illuminat, & voluntatem ad mala propensam accenso in ipsa pio desiderio flectit, Christum Salvatorem agnoscendum apprehendendumque offert conf. ψ. 22. capitis nostri, in eoque promissam augustissimam beatissimæ virginis conceptionem נקכה תסובב גבר, quæque subsequam habet con-

versionem activam v. 19. postquam conversus fuero, etiam poenitentiam agam.

שוב] **השבני** proprie notat reverti, redire in locum, unde antea discesseras, convertere se, transitive restituere, reducere, redire facere, in Hiphil enim significat actionem aliunde & ab externo quopiam agente illatam, quæ per verbum facere exponi solet, juxta quem significandi modum idem notat quod facere quempiam reverti eo unde digressus aut abductus erat conf. Gen. XX, 7. item Gen. XLIII. 11. In conjugatione Kal ergo si ejus nativum significandi modum spectes, significabit reducere peccatorem puta a peccatis eo unde per peccata digressus est: nempe ad fidem tanquam conversionis terminum formalem, & hac mediante ad Deum, tanquam ad terminum ejus objectivum. Sic Pf. LXXXV. 5. dicitur: **שובנו אלהי ישענו** Reduc nos, scilicet a via peccati & impietatis, ad te Deus salutis nostræ. Et Es. LI, 8. **בשוב יהוה ציון** in reducere Jehovam Sionem i. e. cum reducet Jehova Sionem sc. a peccatis suis. Interpretes tamen Latini & Græci rem potius, quam vim verbi respicientes reddunt illud communiter per verba convertere & *πιστεύειν* transitive sumta; quamvis neutrum per se eos importet respectus, quos Ebræum **שוב** ex suo nativo significandi modo importat; varias vocis **שוב** acceptiones recenset Kircherus in Concordant. Vet. Testam.

יהוה] Augustum Dei nomen est, quod tanquam illustre sidus minores inter ignes exsplendescit, deque cujus varia lectione ac seriatione multa non minus inter Theologos quam Philologos diu satis sunt agitata apud Drusium, Buxtorffium, August. Pfeifferum Dissert. de Nom. Div. Verbo: Derivatur ab **הוה** fuit, ut scilicet innuatur independens illa existentia antecedens omne esse creatum illique largiens, ut quoquo modo existat: essentiator essentialis: quod haud obscure innuere voluit Deus voce **אהיה** Exod. III, 14. ubi quærenti Moyse
de

de vero Dei nomine respondit **אֲנִי אֱלֹהִים אֲנִי אֱלֹהִים** Ero qui ero, sive juxta alios, sum qui sum, quo ipso probabat se esse ens per essentiam non per participationem, ens a se. Huc tendit Scholasticorum Theologorum quaestio, in quo consistat essentia Dei Metaphysica? Dissident enim fratres Cadmæi Arriaga, Derkennis, Ruiz, Bannesius; quod quidem Spiritus S. Apoc. I, 8. circumscribit prædicato **ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος**. Estque autem id nomen **הַמְיֹחָד** proprium solius Dei, & quidem ut Cabbalistæ (vid. Joh. Reuchlin. de arte Cab.) tradunt Messia. Competunt ei omnia **γνωρίσματα** nominis proprii. 1. uni enim & soli vero Deo tribuitur. 2. nullibi habet præpositum **ה** Emphaticum. 3. affixa non apponuntur. 4. nullibi in regimine ponitur. Insuper observant omnia tempora vocem hanc in se continere respectu punctorum. Scheva enim sub Jod esse notam futuri. Cholem participii sive præsentis. Chamets præteriti. Atque ita videri Spiritum S. Apoc. I, 3. hanc expressisse vocem, quando ait **ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος**. Sic Eugubinus memorat templis Ægyptiorum hæc Dei verba inscripta fuisse: Ego sum omne quod fuit, quod est, quod futurum est. Velum meum nemo unquam revelavit. Non pauci ibi mysterium Trinitatis quaerunt. Literam sc. Jod designare Patrem. Ut enim ex illa reliquæ omnes ducuntur: sic esse Patrem fontem Trinitatis, unde Filius per æternam generationem; Spiritus S. per processionem. **ה** ipsum Filium, quæ duplicata duplices naturas insinuet. **י** literam Spiritum Sanctum, quæ sit quasi copula & vinculum æterni inter Patrem & Filium amoris: Galatin. I. 2. de arc. Cath. Verit. Jansenius in Harm.

אֱלֹהִים] Derivatur nomen hoc vel ab **אֵל**, quod significat potens, vel a voce **אֱלֵא** adjurari, ut alii volunt. Obiter hic B. Megalander noster vindicandus, quem Laurentius Forerus Arianis & Judæis bonam gratamque operam præstitisse ait: ideo quod **אֵל** Es. IX, 6. verterit **Krafft**, idque prolixè probare

fategit in Manualia Lutheranorum P. II. c. 1. p. 181. & seqq. cum multis aliis Cornel. a Lapide, Gretsero, Scherero, quos stante etiam D. Paulus Arianismi accusandus esset, qui Christum expresse vocat *δύναμιν Θεῶ* 1. Cor. I, 26. Ceterum satis alibi divinitatem Christi docuit. Conf. Comment. Lutheri in Epist. ad Galat. explicat c. XLIX. Genes. & plur.

Falsum itaque est, quod Socinus apud Scherzerum in Colleg. Anti-Socinian. Disp. LXXV. p. 615. commentatur, loqui Ephraimum in verbis nostris de conversione sive liberatione ex calamitatibus, quasi diceret, si ex calamitatibus nos liberaveris, nos quoque ex iniquitatibus emergentes ad sancte vivendum, tibi unice serviendum adspirabimus: cum quo eandem inflat tibias Hugo Grotius, cujus hæc sunt verba: Sensus est, hoc illos dixisse fac ut redeam in patriam & respiscam. Perperam enim (B. Calovii *ἐξήγησις* est,) verbum dispari sensu sumitur quum manifestum sit, eum conversionem ad Dominum petere, ut re ipsa convertatur. Deinde talis intelligenda est conversio, quam pœnitentia, & studium bonorum operum sequitur, quæ a gratia divina & virtute Spiritus S. pendet. At vero liberationem corporalem sive conversionem captivitatis non semper sequitur pœnitentiæ sanctimonia, prout in liberatis a captivitate Babylonica Judæis videre est, qui maximam partem mansere impœnitentes.

Illa igitur conversio, qua de Prophetæ hic sermo est, notat actionem Dei. (Converte me, nempe qui es Dominus Deus meus) qua in homine peccatore conf. v. 29. 30. Deus per verbum legis peccatorum agnitionem seriumque de iis dolorem: per Evangelium autem fidem in Christum operatur. Clarius: est collatio virium credendi in Christum vel potius accensio fidei salvificæ actualis in homine non repugnante: quo sensu terminus a quo non est Babel seu captivitas Judæorum exulum, ceu Grotius cum Socino nugatur, sed *ἀδυναμία* naturalis *ὁ τῶν πνευματικῶν*, impotentia, ineptitudo vel carentia

tia

tia virium in intellectu quidem cœcitas mentis ad pernoscenda fidei myſteria vel ignorantia ſalutis & mediorum confequendæ ſalutis, in voluntate defectus virium ad bona ſpiritualia ſalubriter expetenda & ad fiduciam in iisdem collocandam.

Breviter hiſce enucleatis ſtatim ſuccedunt

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.

CONVERſIO paſſiva ſive tranſitiva a ſolo Deo pendet.

Verba textus noſtri ſunt maniſeſtiſſima: Converte me, quia tu es יהוה אלהי Deus Deus meus. Arguo: Quicquid Propheta a Deo petit, id non niſi a ſolo Deo pendet. Atqui converſionem. E.

Quippe homo ſibi relictus & extra Dei gratiam totus peccato infectus eſt & a Deo averſus: facultates ejus omnes in malum pronæ & imago illa Dei primitus homini impreſſa, originali labe, quam a primo noſtro parente contraximus, miſerandum in modum ſœdata ac diſſipata eſt. Nam inde caligo ſumma mentem hominis occupavit & voluntatem perversitas & in affectibus maxima perturbatio coorta eſt, adeo ut homo carnalis & nondum per gratiam a ſervitute peccati redemptus Dei ſit inimicus nec ſe divinæ legi ſubjiciat, imo nec facere id poſſit, ut docet Apoſtolus Rom. VIII. 8. Addimus dictum Joh. XV. 5. ſine me nihil poteſtis facere, 2. Cor. III. 5. non ſumus ex nobismet *ικανοί* ne ad bonam cogitationem quidem, tanquam ex nobis ipsis, ſed omnis noſtra *ικανότης* ſive aptitudo ex Deo eſt Joh. VI. 44. nemo poteſt venire ad me, niſi traxerit eum Pater.

Fruſtra igitur ſunt Pelagiani tam veteres, quam recentiores, cujuſcunque ſectæ nomine veniant ſeu Socinianæ, ſeu Synergisticae, ſeu Arminianæ, ſeu Anti-Janſeniſticae, ſeu alius gratiæ

gratiæ se opponentes, vires liberi arbitrii in spiritualibus extollentes. Quibus adde nonneminem, qui Part. 2. Disp. 8. §. 24. statuit voluntatem hominis non solum post actum consummatum (quo de nemini litem movemus) sed etiam in ipso actu sive *ἰνὸν* conversionis per auxilia gratiæ preparata esse *συνεργὸν Θεοῦ*, quo ipso *γνήσιον* alias Lutheranus non differt a Pelagianizantibus Pontificiis. In conversione transitive accepta solus Deus hominem illuminat & actus illos vitales efficit. Act. XI, 18. quo ipso homo pure passive se habet & nihil *ἐνεργητικῶς* ad conversionem & spiritualem vivificationem confert, in conversione autem intransitive sumpta actus in regeneratione divinitus donatos *ἐνεργητικῶς* Deo cooperando exercet: posteaquam conversus sum, agam poenitentiam, ait Ephraim. Docet id natura & formalis ratio regenerationis, quæ cum sit mutatio seu renovatio naturæ, Dei solius, non hominis opus esse debet, tum quia illa homini est simpliciter impossibilis I. Cor. II, 14. & juxta Rom. VIII, 7. *φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὰ εἰς Θεόν*, & quæ Dei sunt, tum quia ut initio solus creavit hominem ad sui imaginem, ita ad eam solus ipsum reformare potest, & ut in generatione naturali liberi ipsi se ipsos gignere non possunt, nec quicquam conferre ad sui nativitatem, sed mere passive se habent: ita in generatione supernaturali nemo se ipsum convertere & regenerare potest, sed solius Patris cœlestis hoc est opus.

II.

Conversio est indebita, nec tenetur Deus hominem lapsum convertere vocare ad fidem eique vires sufficientes conferre.

Arminianis hanc thesin opponimus, qui contendunt, Deum ex æquitate teneri iis omnibus, a quibus post lapsum denuo

denuo obedientiam sub nova conditione & pacto exigit, quosque ob eam non præstitam graviore pœna afficere vult, vires ad requisitam obedientiam præstandam & pœnam denunciata effugiendam necessarias, vel actu conferre, vel saltem paratum esse conferre a sua parte. Defens. Art. 4. Synod. p. 3. Sed quam falsum hoc sit, textus nostri litera docet, in qua Ephraim petit a Deo converti. Argumentatur:

Ad id Deus non tenetur, quod ab eo homo petit. At conversionem a Deo homo petit, **השבני ואשוכה**. E.

Patet veritas thesios nostræ non minus ex verbis D. Apostoli Eph. I. 3. 4. 5. ubi universæ cœlesti benedictioni, quam soli Dei gratiæ Paulus acceptam refert, subnectuntur media conversionis, prædicatio Evangelii, obsignatio fidelium v. 13. 14. conf. Eph. II. v. 2. 2. Tim. I. v. 9. Denique stante hac assertione Remonstrantium sequeretur dari obligationem Dei beneficam (medicinalem cum B. Hülsemanno vocamus) erga hominem lapsum qua talem, quia media gratiæ se habent antecedenter ad conversionem & pro subjecto habent hominem lapsum, quod est maxime inconueniens, cum ex æquitate Dei naturali erga hominem peccato infectum non nisi iudicium pœnale subsequi possit, est enim *δικαίον ὁ Θεὸς ἐπιτιμᾶν* 2. Thess. I. v. 6. iustum vi iustitiæ punitivæ (Deo essentialis, sive necessitatis, non libertatis divinæ, uti contra Socinianos statuimus) sive æquitati DEI naturali conforme, ut pœnis afficiantur omnes peccatores Rom. I. v. 18.

Tota autem hæc moles ruinoso falsoque nititur fundamento, Deum a posteris Adami illud inique exigere, quod parens eorum nunquam habuit: vires autem credendi, sese convertendi &c. Adamo nunquam fuisse datas, nec objectum Christum ante lapsum locum habuisse vid. Trigland. Antapolog. Molin. Anatom. Arminianismi. Calov. Considerat. Armin. p. 367. Adamus enim accepit vires credendi omni

B

Dei

Dei verbo, E. etiam verbo Evangelii, si illi revelatum fuisset, quia fides in Christum est pars & species, quæ continetur sub notione generali fidei. Accepisse autem vires credendi omni Dei verbo, patet ex perfectione naturæ, in qua conditus est. Nam qui perfecte sanctus est, omnimodam fidem & obedientiam Deo præstare tenetur, alias defectus aliquis in eo daretur, quia sic non credendo Dei verbo se infidellem, eoque ipso non integrum probasset. Conf. Rob. Baronii Philosoph. Theolog. ancillant. p. 189.

III.

Conversio non consistit in congruentia & contemperatione quadam, originem trahente ex divina prædestinatione, in cuius executione Deus temperamentum hominis exactissime cognoscens, eiusmodi expectat intervallum temporis, quando homo aptus est ad recipiendum gratiæ modum, per quem ita blande invitatur, ut ilico omnis pugna cesset & resistentia concidat.

Scholasticis Doctoribus dicam hic scribimus, Bellarmino non tantum, sed & inprimis Jesuitis Molinae, Lessio, Becano, Svarezio, statuentibus, Deum infinita sua sapientia prævidentem, quid unaquæque causa sive voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea constituatur, etiam cognoscere, quando & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præbitura, si ei detur: Unde quando velit hominem convertere, velle etiam illum vocare eo tempore & modo, quo novit illum consensurum. Talem autem vocationem & conversionem vocant efficacem, quia licet ex se non habeat infalli-

falli-

fallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ infallibiliter illum sit habitura. Hinc Alvarez in tribus eam consistere ait: 1. in suasionem, 2. in tali contemperationem suasionis, tali personæ sic dispositæ tali loco & tempore, 3. in scientia media, qua præscit, quo inclinatura sit voluntas tali tempore & occasione locata. Eundem errorem Arminianos errare evincit Samuel Rhætorfortis Theologus Scotus in Exercitat. Apologetic. pro gratia p. 502.

Sed qui ejusmodi conversionem ex verbis Prophetæ nostri elicueris? imo aperte contravenit sacris literis, ex quibus iudubie colligitur etiam reprobos vocari isto tempore, quod Deus opportunum judicat, ut possint & debeant venire. conf. Jerem. VIII. 13. 25. Jerem. XXXV. 14. ubi emphasis verbi **שָׁמַע**, **הַשְׁמִיעַ** non permittit, ut de tempore alio, quam opportunissimo, cogitemus. 2. Supponit hæc sententia, dari posse aptitudinem aliquam in voluntate non renata ad conversionem, quod Pelagianum est, & Scripturæ e diametro contrarium, quæ absolutam hominis *ἀδυναμίαν* ad bonum toties asserit, & nihili ac mortis nomine exprimere solet. Quis vero dixerit, dari ullam in mortuo aptitudinem ad sui resurrectionem? vel in nihilo ad sui creationem? Porro si gratia infallibiliter conversionem operatur (sic acute Rhætorfortis colligit) quia tali tempore & modo homines vocantur, infulse & falso Deus urgeret conversionem argumento ducto à temporis opportunitate: atqui hoc facit sæpius in scripturis Ps. XCV. 7. hodie si audietis vocem, non obduretis corda Es. LV. 6. quærite Dominum dum inveniri potest, 2. Cor. VI. 2. ecce nunc est tempus acceptum, ecce nunc dies salutis. Imo hoc falsum esset: in multis enim hoc esset verum: non est hodiernus dies salutis, non est hoc præsens tempus revertendi acceptum, non sumus dispositi hodie, crastinus dies & sequens annus, nempe quum sit tempus, quo congrue vocandi sumus, est tempus acceptum. Nec posset Deus dicere, quid

potui amplius facere vineæ meæ? nam impii etiam in genere mediorum externorum Deum sibi deesse quererentur. Nam medicus, qui indebito modo & tempore applicet sciens & prudens emplastrum vulneri, & eo modo, quo scit, non curatum iri: num quis diceret, eum naturali desiderio voluisse ut curetur, aut eum posse dicere, quid amplius potui facere ægro meo?

IV.

Conversio non consistit in irresistibili quodam influxu efficacique intellectus & voluntatis quasi debellatione, quæ infinita virtute, quamvis in homine irrogenito, repugnantiam superare possit.

Reformatorum sententiam ferit nostra thesis, qui docent gratiam convertentem tantæ esse efficaciam, ut eo tempore, quo Deus decrevit, e. gr. Petrum vel Johannem convertere, effectus ille conversionis infallibiliter sequatur. Hinc Amesius Rescript. ad Nicol. Grevinchovium cap. 7. in quo de modo conversionis agit, sic ait: nos ut illibatam salutis nostræ gloriam servemus Deo, eum non proponendo, suadendo, illuminando tantum conversionem nostram procurare dicimus, sed efficacia vera ac reali voluntatem nostram sic afficere, ut influentiæ ejus vi & voluntatis assensu fides vera infallibili certitudine sequatur, vid. p. 98. & seqq. Gemina habet Franciscus Turretinus Professor haud ita pridem Genevensis Institut. Theol. Elenctic. Tom. 2. p. 568. Johannes Wollebius in Theol. Christian. irresistibilis inquit, hæc gratia est, quia Deus per Spiritum S. electos suos ita trahit, ut inevitabiliter sequantur. Consentiant ex Pontificiis, quicunque cum Thoma defendunt prædeterminationem Physicam,
per

per quam, ceu formam impressam a Deo immediate efficien-
ter & proprie determinatur voluntas hominis. Vid. post Gon-
net. Clys. Theol. Thomistic. Vincentium Contenson Theo-
log. ment. & cordis Tom. I. Lib. II. c. 2. edit. Colonienf.
p. 101. Non dissentiunt Jansenistæ magistrum suum secuti,
ut eruditis notum. Conf. Tract. cui titulus : Defensio Belga-
rum contra Bullam Innocentii X. p. 12. seqq. Ast nec vola
nec vestigium hujus conversionis irresistibilis in verbis Ephrai-
mi comparet. 2. expresse dicuntur homines Spiritui S. re-
sistere, homines, inquam, dura cervice *ὁμοῖς αἰεὶ τῷ Πνεύματι
αἰγίῳ ἀντιπίπτετε* Act. VII. 51. 3. pugnat cum hominis liber-
tate, quamcunque tandem omnipotentiae divinae & libertatis
humanæ contemperationem & conciliationem fingant Re-
formati, statuentes Deum sic attemperare suam providentiam
imo & actus gratiae genio & naturali libertatis agendi vel
non agendi ingenio, ut suavissime conspiret insita creaturae
rationalis libertas cum consilio divino & praedeterminatione,
qua mota voluntas actu agit & vult sine ulla coactione, ceu
loqui amat Melchior Leideckerus, Minister Lugdunensis in
Disput. Inaugural. de providentia Dei §. LXVIII. qui enim di-
cere possis, eum esse liberum ad currendum & non curren-
dum, qui ob impedimentum aliquod ne quidem pedem mo-
vere potest, esto potentiam ipsam motricem secundum se ha-
beat perfecte sanam & integram? necessitas enim antecedens
orta ex praedeterminatione tali physica ex se & sua natura
omnino repugnat libertati; ad cujus rationem requiritur in-
differentia ad utrumlibet, quare Deus etsi sit omnipotens, ef-
ficere non potest, ut idem actus voluntatis fiat ex necessitate
antecedente, simulque fiat libere, sicut efficere non potest, ut
homo sit simul caecus & videns, aut quod aër simul sit lucidus
& tenebrosus. Tandem hæc sententia facile suppeditat an-
sam ad securitatem, contemptum & fastidium mediolorum, quæ
Deus adhibere solet ad gignendam efficiendamque in homine

conversionem. Nam si ante prædeterminationem istiusmodi irresistibilem & vorticordiam (liceat cum adversariis loqui) nemo se convertere potest, & simul atque irresistibiliter vocatur, eum protinus converti necesse est, jam irrita erit omnis cura nostra atque sollicitudo. Imo si vinea Domini, postquam omnia media necessaria uvis ferendis a Deo vinitore fuerunt adhibita & eo quidem fini, ut ipsa fructus ferret ea mensura & plenitudine, ut ad ipsius vineæ iudicium instituta provocatione eam de sufficientia illorum mediorum Deus convicat, & quidem Deo ob ista media adhibita uvas expectante & aperte de spe elusa conquerente additis gravissimis minis ob latas uvarum loco labruscas, potuit fructus non ferre, imo revera non tulit, sequitur Deum non operari in conversione irresistibiliter A. E. Prius habetur in terminis Esa. V. 1, seqq.

V.

Conversio hominis est actio successiva.

Probamus assertum ex verbis Salvatoris Marc. IV. 16. 17. 18. quicquid enim producit primo herbam, dein spicam, postea fructum plenum in spica, illud ipsum agit successive, quod unum post alterum producit, id successive agit. Homo siquidem convertendus præparatur paulatim per gratiam prævenientem & gradus illius usque ad ultimum conversionis consummata. Primo pulsat Deus cor hominis gradu minori, quem pulsus si homo admittit, sequitur gratia major: gratiam prævenientem excipit gratia excitans, hanc gratia operans, operantem perficiens, ut Theologi nostri loquuntur: alias appellationis gratiæ ejusdem sive gradus sive species apud Bellarminum, Perrotum, Bonaventuram recenset B. Hülsemann. Diatrib. de Auxil. Grat. Disput. I. §. XI. Non igitur talis est mutatio, quæ uno momento statim omnibus suis partibus absolvitur & perficitur; sed habet illa suum
initium

initium & progressum, non absimilis miraculosæ cæci istius
 sanationi Marc. VIII. 24. 25. qui, impositis prima vice Christi
 manibus super oculos ejus obscuriuscule vidit homines, quasi
 arbores ambulantes; iterum vero impositis manibus Christi
 plane restitutus clare vidit. Similiter primi conversionis
 motus obscuriores & debiliores sunt, cum Spiritus S. cor ape-
 riens (quod de Lydia purpurarum venditrice legitur Act. XVI.)
 sanctam quandam de rebus divinis cogitationem cum volun-
 tatis pio quodam desiderio, & conatu saltem tendente in illa
 ut acquirenda in eo excitat; quam deinde inter multas men-
 tis dubitationes carnisque pravæ obluçtationem, gratiam suam
 continuando, fovere, sustentare, sensim & paulatim augere
 & eo usque provehere instat, ut voluntas, virtute istius gratiæ
 & promptius in spiritualia feratur & intellectum efficacius ad
 fidei assensum determinet. Unde non cogitandum est, nos
 securo & ociosa voluntate velle expectare, donec conversio sine
 nostro motu sola operatione Spiritus S. absoluta fuerit; sed
 conando, quærendo & pulsando, quantum viribus gratiæ po-
 terimus ad conversionem eniti oportet. Sane ex historiis
 Ecclesiasticis constat, quod multi, qui ad Christianismum con-
 versi sunt, non per unum vel alterum diem, sed sæpe per ali-
 quot menses vel annos dubii hæserint & luctam carnis & spi-
 ritus in seipsis experti modo in hanc, modo in illam partem
 propenderint, donec tandem gratia Spiritus S. prævalente
 plenus fidei assensus fuerit secutus, quod de seipso Augustinus
 fatetur Confess. Lib. VIII. cap. 5. cui titulus: quæ remoraban-
 tur eum a conversione pag. 191. edit. Colonienf. Hinc B.
 Chemnitius P. I. Loc. Comm. cap. VII. Conversio non est ta-
 lis mutatio, quæ uno momento statim suis partibus absolvitur
 & perficitur: sed habet sua initia, suos progressus, quibus in
 magna infirmitate perficitur. Neque enim in puncto aliquo
 mathematico ostendi potest, ubi voluntas liberata agere inci-
 piat. In principio desiderium est obscurius, assensus languidior,
dior,

dior, & illa oportet crescere : crescunt autem in nobis, non sicut truncus violento impulsu provehitur, vel sicut lilia non laborantia, non curantia crescunt, sed conando, luctando, quærendo, petendo, pulsando : hoc non ex nobis, Dei donum est.

VI.

Conversio, quæ solo ductu naturalis notitiæ sine subsequa fide fit, nequaquam est salutaris illa & salvifica, quam Propheta in Textu innuit.

Probatum : a Deo converti petit Ephraim E. sola illa est salutaris 2. in conversione extincta infidelitate accenditur & confertur homini fides, cum non solum ex conversione immediate fluat, sed etiam contradistinguat subjectum conversum a quovis alio.

Iis hæc thesis est adversa, qui Zwinglii istud notum *Φορτινὸν ἀνθρώπου* : Herculem, Theseum, Numam, Aristidem, Socratem & similes heroes cælo esse adscribendos, (quem Turretinus Instit. Theol. Elenct. P. I. p. 17. utcunque excusare satagit,) interpolantes conversionem & salutem æternam ductu notitiæ naturalis obtineri posse asserunt, Moyse Amyraldus, Pastor & Professor in Academia Salmuriensi, Dallæo gratiæ universalis quodammodo vindici *ὁμολογητός* & Stephanus Curcellæus Quatern. Dissertat. quibus haud immerito adjungimus Adolph. Venator. Tractat. Verantwort tegen die Prediger van Dordrecht, & Eduard. Bar. Herbert de Cherbury & Kerri in Hybernia Tractat. ante hos XL. annos primum, nunc iterum sub auspiciis seculi hujus recens impressum, de Religione gentilium errorumque apud eos causis.

Confirmamus assertum manifestis sacrarum literarum dictis Act. IV. 12. non est in alio quoquam salus nec aliud nomen, quam Christi est sub cælo quod datum sit inter homines

per

per quod oporteat nos salvari. Joh. XIV. 6. nemo venit ad patrem nisi per me, Joh. VI. 44. nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit illum. Ubi frustra Curcellæus excipit Lib. Instit VIII. p. 457. ex ejusmodi dictis nihil colligi posse, nisi ordinarium conversionis & salutis modum, inde tamen non sequi, Deum extra ordinem non largiturum iis fidem, qui probe & secundum naturæ lumen vixerunt; nihil enim obstare, quo minus plus præstet, quam promiserit, præsertim cum tot voluntatis in hac parte indicia dederit: Respondemus enim dicta hæc tamdiu, prout jacent sumenda, & pro propositionibus $\kappa\epsilon\iota\ \pi\alpha\nu\tau\omicron\varsigma$, id est, de universali subjecto & perpetuo tempore habenda, donicum clara aliqua ex ipsa S. Scriptura non ficta conjectura, proferatur instantia. Verba enim Dei de salute nostra sunt verba fœderis, regulæ & Testamenti, adeoque stricte & prout sonant, interpretanda, & ubi autor fœderis sive Testator nihil excipit, ibi nec nobis id facere integrum est, ad hæc verba Deus fidem nostram adstrinxit, ita ut extra ea asserere velle: Deum plus daturum, quam promiserit, non fides sit, sed arcano Dei decreto temere illata vis.

Et quæso annon pollicem premit Socinianis hæc sententia, qui negant fideles in V. T. credidisse in Christum & per fidem in eum salutem adeptos esse? Socin. Smalc. & sequaces pari ratione, qua Curcellæus, mulierem Cananæam, Rahab, Gedeon conversionis & salutis participes factos esse asserit generali quadam in Deum miraculis & omnipotentia insignem confidentia. Conf. Dissert. Musæi de Quæstione: An gentiles absque fide in Christum per extraordinariam Dei gratiam ad salutem æternam pertingere possint. &c. §. XLV.

Alium eundemque $\gamma\upsilon\eta\sigma\iota\omicron\nu$ conversionis modum, non solum naturæ ductum B. Augustinus refert supra citat. Libb. Confession. Lib. VIII. cap. 2. p. 189. seqq. Victorinus ille doctissimus senex & omnium liberalium doctrinarum peritissimus,

C

mus,

mus quippe Philosophorum tam multa legerat & dijudicaverat -- Statuam in Romano foro meruerat, & acceperat, usque ad illam venerator idolorum, sacrorumque sacrilegorum particeps, -- o Domine, Domine, qui inclinasti coelos & descendisti, tetigisti montes & fumigaverunt, quibus modis te insinuasti illi pectori. Legebat, sicut ait Simplicianus, Sanctam Scripturam -- sed posteaquam legendo -- ait Simpliciano: eamus in Ecclesiam -- Nempe hoc conveniebat divinæ isti immensæ bonitati, ut quandoquidem homini invidens est, qui convertatur, ipsi per verbum innotescat. Conjungit itaque Deus cum verbo audito, lecto, ruminato suam peculiarem vim, efficaciam, ἐνεργειαν ac gratiam actua-lem, intus in animis hominum operantem, qua illis ipsis illuminantur oculi mentis ut intelligant hæc Deum loqui, flectitur etiam voluntas ut intellectui præeunte illo in se accenso lumine jam intelligenti hæc Deum revelare atque dicere, suaviter imperet assensum. Ita fide certa & firma, sine hæsitazione & metu falsi sermonem illum, quem audiunt homines, excipiunt non pro sermone hominum, sed sicut revera est, pro sermone Dei, quod etiam agit in iis, qui credunt, 1. Thess. II. 13. Ipse Spiritus Sanctus est, qui testificatur spiritum (doctrinam Spiritus S. verbum) veritatem esse & ipse interna sua unctione 1. Joh. II, 27. mentem intus demulcet, ut sine hæsitazione verbo ejus revelato, lecto, audito, ruminato assentiantur homines, & credant hæc a Deo dicta, & hoc nomine verissima esse.

VII.

Eadem est οἰκονομία Conversionis in Veteri & Novo Testamento.

Probatur πόρσιμα ex eo, quia iisdem illam verbis Prophetæ noster describit, quibus Scriptores N. T. eandem in-
signive-

signivere , 2. unus in V. & N. Testamento est salutis modus καὶ ὃν τρόπον καὶ κείνοι, πιστεύομεν σωθῆναι, dicunt Patres Synodi Hierosolymitanæ Act. XV, 11. Vindicias hujus dicti exhibet Heideggerus in Libertat. Christianor. a Leg. Cibar. Vet. Cap. X. pag: 195. quem consule, & inductione res fit clarior, nam a lapsu Adami usque ad diluvium per & propter Christum in Protevangelio promissum & salvifica fide apprehensum salutem & justitiam pientissimi Patres consecuti sunt, E. & eodem modo fuere conversi. Idem justificationis & conversionis ordo viguit in populo ex Ægypto in Canaan translato tempore prophetarum : ad quos etiam Salvator provocat Luc. XXIV. Joh. V. Denique Paulus Abrahamum, cui fides sua in justitiam est reputata, allegat ceu exemplum ideale, homogeneous & virtualiter universale justificationis, inde & conversionis Rom. IV. 4. qui ideo addit vers. 23: non est autem scriptum hoc tantum propter ipsum, quod reputatum sit illi, sed & propter nos, quibus reputabitur creditibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis.

Varia circa hoc momentum habet Joh. Coccejus & sequaces, quæ non olent ὑποτύπωσιν ὑγιαίνόντων λόγων, de statu Patrum V. T. ante adventum Christi sub maledictione ejusque reatu positorum, illorum subjectione ex parte diaboli, carentia quietis animæ ac tranquillæ conscientiæ, nec non libertatis ac fiducia accedendi ad Deum, Christo in V. T. solummodo existente sponfore seu fidejussore, non autem expromissore, unde infaustum illud lemma: Patres dictos non ἀφεσιν seu plenariam & proprie dictam peccatorum remissionem, sed saltem πάρεσιν, verius conniventiam, dissimulationem & prætermissionem habuisse, conf. viri celeberrimi explicat. epistol. ad Galat. cap. 3. Summ. Theolog. cap. 51. Guilielm. Momma de stat. Eccles. & , qui totus in refutandis Cocceji strophis est, Leideckerum inprimis Lib. V. Sect. I. p. 3.

Verbo : Patres V. T. vixerunt sub foedere gratiæ, habuerunt remissionem peccatorum & sic eandem conversionem & salutem : Patres credidere in Christum, E. perfecte fuere iustificati, salvati & conversi. Cum enim fides potissimum consistat in fiduciali apprehensione & applicatione iustitiæ Christi & satisfactionis ejus perfectissimæ, sive ut jam præstitæ, sive ut infallibiliter præstandæ, quam sequitur pax cum Deo, *παρρησία* ad ipsum accedendi, tranquillitas conscientiæ, & solida consolatio in vita & morte; concipi non potest, quo modo, qui tali fide præditus est, possit dici esse adhuc sub reatu & conscientia peccati, & sub execratione legis. Imo durum videtur & parum consentaneum gratiæ Dei beatis viris indultæ, in qua toties gloriabundi exultant, ita de ipsis sentire. Quam magnifice enim divus Psaltes de homine converso & iustificato Psal. XXXII. 1. **אֲשֶׁר יִשְׁוֶי פֶשַׁע : אֲשֶׁר יֵאדָם :** Add. Mich. VII. 18. 19. Esa. I. 18. Esa. XLIV. 22. Psal. CIII. 1. 2. 3.

Tandem falsa nititur hypothesis Coccejus, ac si diversissimæ notionis essent vocabula *ἀφεσις* & *πάρεσις*, quarum posterior sub Veteri, prior sub Novo Testamento obtinuerit. Num *ἀφεσις* & *πάρεσις* promiscue apud probatos autores usurpantur, quando de remissione peccatorum agitur, & Christus ante actualem peccatorum expiationem morte sua factam non potuisset dicere peccatrici isti *ἀφένωταί σοι αἱ ἀμαρτίαι* Luc. VII. 47. Et ibi utique est *ἀφεσις*, ubi est plenaria remissio ab omni obligatione pœnali & personali, neque aliud potest esse remissio, quam condonatio & non punitio, ne in iudicium quis vocetur, aut exigatur ab ipso pœna debita. At vero Patribus Vet. Test. talem remissionem datam fuisse, negari non potest, cum salutis facti fuerint participes.

VIII. Mc-

VIII.

Medium Conversionis est verbum Dei.

Supra laudatus Königius, hujus Academiae immortale nomen, verbum, inquit, praedicatum est causa instrumentalis, per quam Deus ordinarie conversionem vult efficere Rom. I. 16. Eph. I. 13. in tantum, ut ex Scriptura S. nullum possit proferri exemplum, quo secus doceatur, vel totas provincias & civitates, vel ullum etiam privatum hominem ORDINARIO modo fuisse conversum, nisi mediante verbo praedicato. Verbum praedicatum (εὐαγγελισθῆναι) semen est, quo homo regeneratur 1. Pet. I. 23. 25. unde Paulus etiam scribit: In Christo Jesu καὶ τὸ εὐαγγέλιόν ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα 1. Cor. IV. 15. Idem Propheta noster Jeremias docet, totus quippe in eo occupatus, ut πάντας τὴν βαβυλῶν τὸ θεῶν, quæ ad salutem est, annunciet.

Hoc ipsum Dei verbum ideo confertur imbribus & nivibus, quibus inest vis inebriandi, fecunditatem atque germinationem promovendi, per amicum in terram illapsum Esa. LV. 10. 11. qua collatione indicatur illapsus verbi prophetici in animos hominum, quod analogam illi physicae, supernaturalem & divinam virtutem in se continet ad fecunditatem, germinationem & ebrietatem sive plenitudinem spiritualem: confertur ab ipso nostro Propheta cap. XXIII. 29. malleo conterenti petras, quia nimirum corda dura, lapidea, poenitere nescia emollire & commovere valet: confertur ibidem igni, qui sicut omnium elementorum est actuosissimum & efficacissimum, imo juxta Sennerum & alios recentiores naturæ Mystas natura & agendi virtute agendi cælo seu cœlestibus cognatum, ita verbi vis est longe maxima & penetrantissima: confertur sagittis, quæ humano adactæ corpori penitissime inhaerent, & acerbissimos

dolores secum ferunt Psal. XXXIIX, 3. confertur gladio accipi-
 piti & pertingenti usque ad divisionem animæ & spiritus,
 compagum item ac medullarum Hebr. IV, 12. (quem locum
 cum plerisque Nostratum de *λόγῳ πνευματικῷ* intelligimus,
 (quicquid una cum Patrum nonnullis obvertant Menochius,
 Tirinus, Cornelius a Lapide, Daniel Heinsius in Exercitat.
 p. 558. & pro statuminandis emblematis suis Rathmannus
 efficaciam divinam impugnator quondam haud ignotus), quia
 punctim caesimque ferit peccatorem, & omnes corporis at-
 que animæ vires viribus p. meat suis: commendatur elogio
 seminis, qualiter commendari non potest, nisi per essentiam
 & formam intrinsecam vegetabile sit, Marc. IV, 27. voca-
 tur Spiritus & vita, Joh. VI, 63. non solum ob finem ulti-
 mum, ad quem ducit, vitam gloriæ, sed & quia vim vivifican-
 di habet.

Τερατολογίας & strophas dissentientium Schwenckfeldia-
 norum, Anabaptistarum, Blanckii cujusdam Ministri Dan-
 tiscani, Casp. Movii, Weigeli, imo & eorum, qui in negotio
 conversionis non nisi moralem suasionem verbo Dei compe-
 tere statuunt, Twissi puta & Riveti, nolumus prolixè adscri-
 bere; in vulgus noti sunt. Breviter: Omne verbum Dei ve-
 ram, realem & proprie dictam virtutem & efficaciam con-
 vertendi, movendi, illuminandi una cum Spiritu S. perpe-
 tuo & inseparabiliter conjunctam habet. Verbum Dei qua-
 tale ne fingi quidem potest sine divina virtute aut sine Spiri-
 tu S. qui a verbo Dei inseparabilis est, hoc est, gratiosa Spiri-
 tus S. virtus & operatio ab hoc sanctissimo organo suo nun-
 quam abest, sed eidem indiviso & indivulso nexu assistit.
 Nam gratiæ vehiculum verbum Dei est: Spiritus S. ut causa
 principalis, & verbum ut causa media simul operantur homi-
 nis conversionem, non tantum tempore, verum & natura.
 Spiritus S. quidem natura prior est verbo divino qua revela-
 to, at non quæritur, quid natura prius sit aut dignius, sed
 quid

quid natura prius agat. Spiritus S. semper, & indivulso nexu cum verbo suo unitus est vi Θεοπνευσίας. Conf. Censuras Theoll. Wittebergenf. contra Movium & Rathmannum, Gryphiswaldens. item, Calov. Syst. Tom. I. f. 696. Jenenses totam litem sic definiunt: Das Wort Gottes in der Schrift verfasset/ daraus gehöret/ gelernt/ betrachtet/ das ist das ordentlich und geheiligte Mittel/ dadurch der H. Geist den Verstand von seiner Blindheit/ Finsternuß und Irthumb entlediget/ mit neuem Licht und Erkännuß beseeliget/ dadurch er den feindseeligen Willen und die verkehrte Gedancken verändert/ und mit heiligen gottseeligen ersetzet. Utrum autem verbum Dei sit causa agens physice, an moraliter, si quæras: Responderendo prius. Supponentes τὸ agere physice, non esse sumendum pro actione naturali seu physica, contradistincta actioni voluntariæ aut supernaturali, sed pro realitate influxus, quod scilicet vere & proprie influat in effectum, sive sit libera tantum, sive naturalis, sive utraque simul: Ratio, quia in se & sua indole naturali complectitur illam divinam vim & δύναμιν admirandam, medio ejus ἀποτελεσμα conversionis ordinariæ absolvitur, vi dictorum in hoc ipso perismate allegatorum. Arminianos confutavit laudatus Calovius in Considerat. Arminianism. Cap. XVII. §. XLI. qui quidem in Confess. seu declaratione ut vocant Sententiæ Pastorum Remonstrantium edit. Herderwic. a. 1622. securi hanc quæstionem prætereunt.

IX.

Conversionis gratia ex parte Dei est universalis & omnibus destinata.

Disquirunt Nostrates circa hoc punctum, an Spiritus S. conversionem in omnibus hominibus operari velit, & porro si velit, cur non efficiat? Siquidem conversio in solidum fit
opus

opus Dei. Hic ille Achilles est, ad quem succubuit exercitissimum Magni Augustini ingenium, dum in conflictu Pelagianorum istiusmodi urgebatur objectione: Si specialis Dei gratia sive adjutorium ejusdem hominem ad conversionem determinans ad conversionem requiritur, homines, qui non convertuntur, non sua sed Dei culpa in peccatis manent, utpote gratia convertente destituti, quæ eis negata fuit. Conf. scripta Beatissimi Præfulis Lib. I. de Bono perseverant. cap. 8. ut & Enchirid. c. 103.

Recentiores ex Reformatis, qui moderati esse volunt, tum Galli Salmurienses, Amyraldus, Toftardus, Johannes Dallæus Vindic. Apologet. contra Maresium, tum Germani Blondellus, Crocius, Bergius & alii, ad quos Stoschins in **Summarischen Bericht** provocat, Deum asserunt omnes velles salvos fieri, omnes converti, **SI CREDANT**. Non posse autem eos credere, quia Deus nunquam decreverit fidem iis largiri: Verum nec sociis in fide hæc universalis (si tamen ita dici potest, quum ipse Dallæus nomen deprecetur) gratia conversionis arridet, prouti ex Scriptis Spanhemii, Maresii, Molinæi satis liquet, nec alio quam derisoriam, frustraneam, histrionicam, deceptricis gratiam nomine iis salutatur, nec aliam nisi particularem & ad electos duntaxat restrictam importat. Nam quid est conferre vel destinare aliquid sub conditione impossibili, quam præstare non possis, quam id ipsum non destinare? an illi Deus serio destinavit convivium sub conditione, ut se ad id veste conveniente exornaret, quem novit & mendicum esse, & vestem non habere, nec nisi se dante habere posse, illi vero eam dare non vult? Potius gravissimum, & quo majus dari nequit odium est, denegare alicui id donum, sine quo nec salus attingi potest, nec evitari damnum. Fac principem suspendere beneficium aliquod a tessera & tessera istius tum patefactionem, tum donum ab eo solo pendere, & eum neutrius gratiam facere velle innumeris,

meris,

meris, quis credat, Principem istum serio voluisse omnes omnino beneficium istud consequi? An si prævideret Rex (Spanhemii simile est), captivos ne velle quidem posse sui liberationem, nec tamen nisi sub ista conditione liberationem illis destinaret, imo nec pretii solutionem, nec conditionem illi annexam innumeris revelaret, dicine is posset serio omnium captivorum liberationem velle? Sane propositio de conditione impossibile æquipollet neganti. Deus enim conditionem per naturam impossibilem adeo non posuit pro hypothese voluntatis suæ, hoc vel istud agendi, quam vir prudens non proponit filium suum educare ad studia, si asinus volaverit, & nemo conditiones notorie impossibiles apponit serię promissioni alicujus beneficii: In o Deum velle omnes converti, si credant, nil aliud, quam Deum velle homini dare alas, sed cum conditione prius in turrim volandi. Non immerito huc referas, quæ alias ad extinguendam in Deo voluntatem antecedentem contra Nostrates, DD. Pontificios & Arminianos tela vibrat Rhætorfortis Exercitat. de Voluntat. Anteced. & Consequent. quibus ipsorum sociorum sententia impetitur, vid. p. 341. seqq.

Denique illi ipsi Moderatiores ad particularismum Fratribus communem relabuntur, tantum abest, ut gratiam dilectionis, vocationis & conversionis, particularem rejiciant. Vid. post Hülsemannum in Vindiciis, p. 48. Autorem des ausführlichen Gegen-Berichts wider Stoschium pag. 17. sqq. Imo. juxta hosce Doctores Deus est medicus suscipiens curationem multorum desperate ægrotorum (rectius dixeris in peccatis plane mortuorum, ne in Pelagianorum vel Semi-Pelagianorum pelagus labare præceps) & æqualiter laborantium. Medicus habet varia medicamenta, quorum alia aliis gradu virtutis & efficacia sanandi præstant: quædam infallibiliter morbum tollunt, quædam movent, sed non prorsus expellunt, quædam vix movent, possent etiam morbum pellerè,

D

nisi

nisi esset adeo desperatus : quia autem medicus ex sola gratia medetur omnibus & singulis pro lubitu medicamenta distribuens, quæro an hic medicus ex animo gloriari possit, se omnium salutem quæsisisse & voluisse, qui tamen non omnibus proposuit medicamenta revera sufficientia ad expellendum morbum? plane non. Hinc ipse Tostardus tandem in scripto quodam Apologetico num. 9 faretur: Non possum mihi persuadere, quod Deus desideret desiderio ardenti & vehementi salutem hominum, quibus non vult dare gratiam sine qua absolute non possunt salvari: quod velit rem sub conditione absolute impossibili: quod velit salutem omnium, ut etiam filium dederit propitiationem pro peccatis, nec velit tamen gratiam dare ad applicationem istius remedii.

X.

Conversio est amissibilis.

Reformatos hæc positio petit, qui propter absolutum electionis decretum negant semel justificados posse amittere Spiritum S. gratiam conversionis, justificationis, adoptionis, adeo ut e. g. Davidem adulterum & homicidam fidem nequaquam amisisse doceant Calvinus Lib. III. Institut. cap. Chamier Panstrat. Catholic. Tom. III. Lib. III. cap. 20. Pareus in Irenico, Amyraldus, Spanhemius, autor libelli in Belgio superiori seculo impressi, cui titulus: *Safel / welche begreiff den Unterschied zwischen der Lehre / welche in den Reformirten Kirchen in Frankreich / Engelland / Schottland ꝛ. gelehret wird / und zwischen der Lehre / so die Neulinge haben / welche Remonstranten / Arminianer oder Vorstianer genennet werden* p. 46. Cloppenburg. append. Disp. Gangræn. Anabaptist. oppositar. Sam. Maresius Disp. peculiar. de Perseverantia Sanctior. Turretinus statu controversiæ adversus Arminianos (Lutheranos vir pacis studiosissimus generali vocabulo patronorum apostasiæ

stasiæ sanctorum complectitur) Socinian. & Pontif. probe formato, negant, inquit, constanter orthodoxi, qui habitum fidei electis inductum posse quidem interdum intendi, vel remitti censent, firriorem vel languidiorem esse pro ratione peccatorum incurrentium, sed ita, ut nunquam penitus & finaliter deleatur & amittatur, nec gratia regenerationis semel homini collata penitus ab eo auferatur.

At vero noster Ephraim toties apud Jeremiam deficiens & denuo converti petens in textu assertionis hujus veritatem comprobat, cui addimus expressa Spiritus S. verba de possibili Sanctorum apostasia Ezech. XVIII. 24. Si averterit se justus a justitia sua & fecerit iniquitatem secundum omnes abominaciones, numquid vivet? Nec desunt tragica illa relapsorum exempla in Veteri & Novo Testamento, Protoplasti, Moses, Aaron, Salomo, Hiskias, Petrus, peccatrix illa famosa, Demas, videlicet Hülsemann. Prælect. in Formul. Concord. p. 887. Frustra ad hæc exempla Turretinus excipit: aliud esse labi in peccatum, aliud regno peccati subesse, aliud esse labi in lutum, aliud in lutum se projicere, & cum voluptate ibi volutari: citatos Sanctos priori, non vero posteriori modo, peccasse. Annon enim Samson diu in peccatis se volutavit? anne Demas ad momentum vel punctum aliquod mathematicum adhæsit mundo faciens fidei naufragium? annon David latro & adulter diu se volutavit in luto mendacii, dolorum, immunditiei per ingens multorum mensium spatium, dum a Nathane revocaretur? De Petro quidem Christum abnegante initius sensere Patrum Ecclesiæ multi. Sed obstat abnegationis iterata repetitio & peccati ipsius turpitudo. Enimvero renati possunt a Deo vivente deficere Heb. III. 12. nam Galatas suos accusat Apostolus Gal. V. 4. τῆς χάριτος ἐξέπεσαντε, sal insulsum redditur Marc. V. 50. multi eorum cum canibus redeunt ad vomitum 2. Pet. II. 21. pedes lotos denuo inquinant, Cant. V. 3. in spiritu incipiunt, sed in carne finiunt.

Multa sunt, quæ Reformati pro adstruenda Sanctorum perseverantia in medium adferunt, imprimis sæpe citatus Turretinus, petita tum ab electionis firmitate, natura foederis gratiæ, illustribus Dei promissionibus, custodia & conservatione fidelium, tum a felici Electorum statu, qui sunt oves e manu Pastoris nequaquam rapiendæ, membra petrae, pars Ecclesiæ ædificata super rupem seculorum immotam, quas nec vis mortis & sepulchri, quæ sæpe per *ἀὸς πύλας* designari solet, detinere & perdere valeat &c. Nam 1. distinguendum est inter lapsum converforum totalem & finalem, 2. foedus Dei manet firmum, quamdiu pii verbum Dei audiunt, idque in bono corde custodiunt, Sacramentis rite utuntur, fidem habent, eamque per opera vere bona probant; verum possunt, qui jam sunt pii, postea verbum non audire, Sacramentis non uti. Exemplo sunt Judæi, quibuscum Deus foedus perpetuum iniit, sed cum conditione obedientiæ, eam vero quoties non præstabant ii, neque foederis secum initi bonis frui poterant. 3. Promissiones illæ Dei non sunt absolutæ, sed intelligendæ in sensu composito, 4. electi sunt oves non rapiendæ, dum sunt oves, sed non est consequens, eos non posse desinere esse oves, nemo potest *ἀρπάξεν πρὸς βατὰ ἐκ τῆς χειρὸν Θεῶ*, quamdiu deditæ sunt Christo, & ut oves vocem ejus audiunt, pastoremque agnoscunt ac sequuntur. 5. Quod de Ecclesia petrae Christo superædificata dicitur, non stringit. Nam male ducitur argumentum a toto dissimilari ad partes singulas: ut enim non valet, homo moritur, E. etiam anima, homo loquitur, etiam pes, ita etiam argumenti illius nulla vis erit, quia Scriptura teste, Ecclesia tale est totum, in quo non tantum boni & in fide semper perstantes, sed etiam mali & a fide deficientes reperiuntur. Demus tamen de invisibili Ecclesia, quod volunt Reformati, dicta hæc & talia agere, da vere credentium in Christum cœtu, non sequitur inde impossibilitas excidentia

e statu

e statu gratiæ & conversionis. Dicimus istiusmodi credentes quamdiu manent in corpore, gratiam Dei, fidem ac conversionem non amittere, ex quo tamen non statim consequitur, quod semper & absolute maneant, nec talia bona fidei, conversionis, justificationis, adoptionis, oblationis &c. amittant, nam utrumque verum est, Ecclesia Christi ejusque vera membra semper Deo sunt chara, & quædam Ecclesiæ vera & viva membra, (dum talia esse desinunt) deficiunt, fiuntque putrida atque a corpore abscinduntur. Non magis igitur militat hoc argumentum, quam illud: Si species humana, equina, leonina, mansura est perpetuo, nullum ejus individuum perire potest, sed illud, E. Verum individua singula pereunt: teste experientia.

Non male igitur Remonstrantes in Confess. seu Declarat. p. 61. Actus divini conversionis, adoptionis &c. modo continui sunt, modo interrupti: qui scilicet tantisper hic durant, quamdiu durat conditionis requisitæ in nobis præsentia. Interrumpuntur vero, quando nos pactis amplius non stamus, sive cum a nobis actus ejusmodi committuntur, qui cum vera fide & conscientia bona consistere nullo modo possunt, juxta id quod est apud Ezechielem: Si aversus fuerit justus -- propter prævaricationem suam, qua prævaricatus est -- morietur. Cui consonant complura alia id genus sacra testimonia simul & exempla.

Δ. T. Θ. Μ.

D 3

CO-

COROLLARIA.

I.

Fundamentum Juris Dei in hominem, non est sola *ἰσότης*, nec sola Dei sanctitas, nec delictum & demeritum, sed *ἰσότης* beneficiis stipata, contra Szydlovium, Hobbesium & Jac. Arminium.

II.

Deus creaturam innocentem ad eterna supplicia nequaquam damnare potest, contra Szydlov.

III.

Objectum fidei non potest esse falsitas aut mendacium, contra Piscator. & nonnullos.

Eccle-

Ecclesiarum, quas Tubaris rigat,
 HARTMANNÉ solers, Præsul ama-
 bilis,

Magni Parentis magne Fili,
 Eusebie nivea coruscans.

Est, quod tuorum coelica nisuum
 Bene ominatis augmina vocibus
 Vehamus, ex alto yoventes
 Largifluam benedictionem.

Conversionis mirificas vias
 Hæc dum revelant mystica lemmata,
 Myrmeciorum das sacrorum
 Multijugos forulos tuorum.

Opus supremi scilicet Arbitri,
 Dextræque factum cunctipotentis est,
 Abducere a pravo instituto
 Mentem hominis, meliora doctam.

Non semen isthoc nascitur intima
 Nostri medulla pectoris ; altior
 Id aura spirat, seminatque
 Lucifator Deus hunc agellum.

Fru-

Fruges sequuntur, quas bene demetit,
 Quarumque sacra haud pectora suppudet.
 Sic filios gignit beatos
 Altiparens sibimet Jehova.

Id disputans hæc pagina plenius
 Diducit, addens antithesin thesi,
 Implensque mensuram orthodoxi
 Harmonia probiore Scripti.

Grator recessu e pectoris abdito
 Molimen ingens, & precor, auxili
 Benignioris fulgida œstro
 Sospitet orsa Deus superne!

*Meritissimis honoribus Excellentissimi
 DOMINI EPHORI applaudens,
 & Ecclesie Inclytæ Rotenburgensi
 diuturnam sub Ejusdem directorio
 benedictionem ac prosperitatem
 devotius apprecans, id scribebat*

CHRISTOPHORVS Sonntag/
 SS. Theol. D. & Prof. primarius,
 h. t. DECANVS.

12. 11. 22

Coll. Diss. A 125. v. 29